

Т. І. КОСТЮКОВА

**ДИЗАЙН НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА —
ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ВИХОВАННЯ
ПОЧУТТЯ ПРЕКРАСНОГО В ЛЮДИНІ**

Розглядаючи людину і навколишнє середовище в діалектичній єдності, слід підкреслити, що її духовне життя нерозривно пов'язане з природою і зі «світом речей», які вона сама для себе створила.

Духовно-естетична значимість навколишнього середовища помітно зростає в сучасних умовах і робить величезний вплив на формування художньо-оцінювальної свідомості та світогляду людини в цілому. Це пояснюється тим, що навіть природа починає естетично сприйматися сучасною дитиною набагато пізніше, ніж речі, в середовищі яких він проводить велику частину життя.

Цілісний процес залучення (починаючи з молодшого шкільного віку й до випускників ВНЗ) до інтелектуально-оцінювальної діяльності в області дизайну створює реальні передумови для формування у них духовної потреби в гармонійному навколишньому середовищі і формує можливість для створення такого середовища. Вивчаючи філософію, психологію, художню педагогіку, де наукою накопичена достатня кількість досліджень з питань дії на психіку людини кольору і форми, здатності їх викликати різні емоції, де розглянуті питання виховної і загальнорозвиваючої дії спеціально організованою художньо-естетичною діяльністю, ми переконуємося, що зміна навколишнього середовища в її художньому конструюванні формує естетичні й морально-етичні якості особи.

Дослідження питання про визначення поняття «дизайну» в енциклопедичних, тлумачних і спеціальних словниках, в навчально-методич-

ній літературі дозволило мені сформулювати робочі визначення понять «дизайну», які найбільш підходять до моєї досліджуваної проблеми.

Дизайн — це художньо-проектна діяльність, спрямована на формування гармонійного наочного середовища і її елементів.

Дизайн об'єднує два аспекти: *утилітарний*, що забезпечує задоволення практичних життєвих вимог, припускає технічну досконалість, технологічну доцільність, економічну й ергономічну ефективність; *естетичний*, що віддзеркалює потребу в прекрасному, гармонійному, художньо-оснащеному середовищі, обумовлює позитивність емоцій, естетичну виразність, художню образність.

Сучасні принципи дизайну — поєднання в цілісній структурі й гармонійній формі всіх суспільно-необхідних якостей об'єкта, що проектується. Основними робочими категоріями дизайнерського проектування є образ, функція, морфологія, технологічна форма, естетична цінність. Виникнення дизайну пов'язано з процесом розвитку людської цивілізації. З самого свого виникнення дизайн орієнтувався на досягнення єдності трьох принципів: корисності, зручності та краси.

Мета дизайну полягає у формуванні гармонійного предметного середовища, яке найбільш повно задовольняє матеріальні та духовні потреби людини. Соціальне призначення дизайну полягає в тому, щоб створювати предмети промислового виробництва, які були б гідними посередниками між виробником та споживачем, щоб передати через

предмети побуту, засоби виробництва, речі повсякденного використання певний тип естетичного смаку. Дизайн пов'язує в одне ціле матеріальну та духовну культуру суспільства, забезпечуючи цілісність цивілізації. З вищевикладеного можна зробити висновок, що сучасний маркетинг як один з напрямів сьогодення ринкової діяльності широко використовує закони дизайну для створення цілісного предметного середовища. Дизайн вимагає врахування будь-якої новації у зміні предметного світу та часу.

Людина живе у надто різноманітному світі. Але чи завжди людина сприймала його різнобарвним, мінливим та дивним? Як це впливає на неї?

Мабуть, кожна людина неодноразово у своєму житті зустрічалась з поняттям «естетичне». Це здавна ввійшло в наше повсякдення й вже уявляється нам звичним та зрозумілим. Кажуть: «естетичний вигляд», «естетична поведінка», «естетика праці», «естетизація навколишнього середовища». В наш час людина навчилася відокремлювати своє суб'єктивне ставлення від об'єктивної сутності предмета і досліджувати те, яким є предмет сам по собі, тобто те, що, врешті, відбилося у пізнавальній потребі людства. Якщо спробувати порівняти ці два типи людського ставлення до буття за деякими критеріями, дійдемо висновків:

- за часом виникнення пізнавальна потреба сформувалася набагато пізніше, ніж ціннісне ставлення;
- ціннісне ставлення містить максимум суб'єктивності, коли у піз-

навальному відношенні людина прагне до того, щоб якнайменше впливати на якість предмета;

– логічно впливає і те, що у пізнавальному відношенні виявляються властивості самого об'єкта, а у ціннісному — перехрещуються властивості як об'єкта, так і суб'єкта.

Тобто «естетичне» – це ціннісне ставлення до навколишнього світу, але з часом ціннісне ставлення людини диференціювалося у відокремленні цінності, що утворили уявлення людей про корисне та придатне, які можуть задовольнити життєві потреби людини. Але найбільш важливими цінностями «естетичного» є те, що впливає на по-

чуття людини і виховує в ній вчинки у міжособистих стосунках, з точки зору добра, шляхетності, справедливості.

Іншими словами, у процесі диференціації ціннісного ставлення відбулася і локалізація у різних галузях людської діяльності.

Люди спроможні естетично оцінити будь-яке явище у живій та неживій природі: особу, її зовнішній вигляд, внутрішній світ, вчинки, результати праці у різних видах діяльності.

Діяльність, до якої людина почуває інтерес, стає для неї не тільки способом заробітку засобів існування, але й заходом самореалізації, самоствердження, де людина виявляється як вільна та неповторна особистість. В такій діяльності людина здатна перетворити навколишнє середовище на казку. І ця краса навколишнього середовища продовжує

творити диво — виховувати естетично людей, які здатні розкрити повноту своєї сутності.

Естетично виховані люди мають високий рівень культури, яка формує здатність мислити не за однією або декількома обмеженими мірками, а за міркою будь-якого виду; здатність розмовляти мовою предмета також сприяє розвитку особистості образного мислення, цілісності сприйняття конкретних образів, розвитку фантазії, здорового уявлення. Естетично вихована людина — людина, яка живе за законами гармонії та порядку з проявом духовного багатства особистості та її внутрішнього світу.

У Первомайському політехнічному коледжі велику увагу приділяють дизайну навколишнього середовища, тобто тому, що знаходиться поряд зі студентами. Це подвір'я навчального закладу, яке знаходиться постійно в святковому стані — інакше кажучи, чисте подвір'я, клумби, садочок з достатньою кількістю лавок для відпочинку; це аудиторії, де студенти знаходяться серед картин та квітів, читальна зала, яка нагадує музей історії, літератури, науки та техніки, коридори, в яких на стінах висять чудові картини, а поряд із ними — огорожа, в якій знаходяться різноманітні птахи, які заспокоюють та радують своїм співом, а також класична музика, яка лунає під час перерви. Маючи таке навколишнє середовище в межах навчального закладу, ми маємо виховану молоду людину, яка не тільки буде жити за принципом — чисто там, де не сміять,

але й буде зберігати та помножувати красу навколо себе. Ми, педагоги, впевнені, що там, де дизайн органічно включений до процесу навчання та виховання і є його необхідною ланкою, там будуть кращі результати цього процесу, бо творчий потенціал людської праці невичерпний і присутній в усіх професійно обмежених формах, а також вдосконалює саму людину, велич її душі, високу культуру поведінки, що є ідеалом гармонійного благородства, до якого має прагнути кожна людина, і яка здатна зробити працю максимально привабливою й бажаною.

Людина — носій культури, виявляє культуру через свої дії, а основу її одержує значною мірою через освіту й виховання. Від того, наскільки буде ефективною освіта і виховання, залежить майбутнє держави.

Говоріть про прекрасне — і вас почують, створюйте прекрасне — і його запам'ятають, залучайте до створення прекрасного оточуючих — і вони зрозуміють, що краса врятує світ.